

ШЫН

№ 54
(17698)

2009 чылдың
май 19,
вторник

Садар өртээ
4 рубль.

Нийтиел-политиктиг солун • 1925 чылдың август 31-де үнүп эгелээн

ТЫВА — КРАСНОЯРСК: ДЕМИР ДЕГ БЫЖЫГ ДОНДА

Күчүлүг Улуг-Хемниң эриин чурттаан халышкы ийи чурттуң аразында
кады ажылдажылганың Дугуржулгазында ат салдыган

Красноярск крайга Тыва Республиканың хуннери май 14-тен 16-га чедир болган.

Үш хуннун дургузунда крайның төвү кожа девискээрден Россия-ның бир онзагай тускайлаң чонунун культуразы, амыдыралы болгаш уран чүүлү-биле таныштырып келген аалчыларны хүлээп ап турган. Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Шолбан Кара-оолдун баштаан делегациязынга Тыва Республиканың Чазааның кежигүннери, Улуг Хуралдың депутаттары, эртем болгаш ажыл-агыйның аңгы-аңгы адырларының төлээлери, артистерниң улуг бөлүү кирип турган.

Кайы-даа талага ажыктыг кады ажылдажылга — «Тыва аптараның» дүлгүүрү.

Тываның хуннериниң кол сорулгазы болгаш түннели — Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Шолбан Кара-оол болгаш Красноярск крайның губернатору Александр Хлопонинниң бо ийи девискээрниң чазактарының кежигүннери көрүп турда, садыг-экономиктиг, эртем-техника болгаш культурулуг харылзааларның кады ажылдажылгазының дугайында Дугуржулгазынга болгаш ол хемчеглерни боттандыраарының Протоколунга май 15-те ат салганы болуп турар. Дугуржулга беш чыл хуусаалыг, узадып болурунун аргазы база бар. Ында ажыл-чорудулганың янзы-бүрү адырларынга кады ажылдажылгазы көрдүнгөн.

Красноярск крайның чагыргазының губернатор залынга эрткен байырлал хемчээлинге ат салышкыннарының соонда, девискээрлерниң ийи удуртукчузу парлалга ажылдакчыларының айтырыгларынга харыялап тура, ат салган документилер кады ажылдажылгага делгем орукту ажыдып турарын демдеглээннер.

Ийи девискээрниң аразында быжыг харылзаа шагдан тура туруп келген. Чүгле албан-езуунун керээ, дугуржулгалары-биле эвес, кижилер аразының харылзаалары база. Ол эш хуу, харын-даа төрөл бөлүк харылзааларны ийи девискээрниң сонургалынга чөптүг ажыглаары аргажок чугула. Бо талазы-биле бизнес шагда-ла чагырганың хөдөлишкиннерин мурнай берген болгаш турум черни эзлей берген. Сайгарлыкчыларының ажыл-ишчи идепкейжи чоруу-биле Красноярск край Тываның Россия-ның өске девискээрлери-биле садыг-саарылгазында бирги черни ээлеп турар.

Ат салдыган дугуржулга амгы чоруп турар кады ажылдажылгага чаа-чаа идигни бээр болгаш бүзүрелди немээр. А ол дээрже кризис үезинде дыка улуг уjur-дузалыг,

чаа бергелерге удур каттышкан күштер-биле харыялаары чиик деп, Шолбан Кара-оол чугаалаан.

Узун хуусаада кады ажылдажылганың перспективаларының дугайында чугаалап тура, «Тыва — бойдус байлааның үүже-аптары-дыр» деп, Ш.Кара-оол демдеглээн. Ажыктыг казымалдарның чүгле шинчилеп каан курлавыры безин 500 млрд. долларга үнелетинип турар. Бедик марканың эки кывар (кокстуг) хөмүр-дажы миллиард тонна хире! Ону шингээдиң ап эгелээш, Россия хөмүр казып тывар талазы-биле делегейде 15 дугаар черден 3 дугаар черге чедир көдүрлүп, металлургияга бодунун туружун быжыглап ап болур. Ынчап кээрге, бо адырга кады ажылдажылга чүгле девискээрлер аразының эвес, нийти күрүне уjur-дузалыг.

Кызыл-Курагино демир-орук тудуун амыдыралга боттандыраарынга Россияның Чазааның ханы улуг сонургалы ону херечилеп турар. Ийи таланың ат салган Дугуржулгазы оларның кайызынга-даа канчаар-даа аажок улуг уjur-уткалыг болуп турар. Красноярск крайга Дугуржулганың кедилиин Александр Хлопонин үнелеп көрбүшаан, оларны «кайгамчык улуг уjur-уткалыг» дээрзин демдеглээн. Дугуржулганың иштинде регионнар аразында харылзааларның чүгле экономикага эвес, а амыдырал-чуртталгага бүгү талазы-биле ажыктыг болгаш сайзыралдыг болур. Кады ажылдажылганың кол угланышкыны туризм болур уjurлуг дээрзин крайның баштыңы онзалаан. Ынчап кээрге, «Ергаки» бойдус парыгын демнежиң алгаш сайзырадырын талалар дугуржуп алган.

Өөредилге талазы-биле кады ажылдажылганы чорударының чаа сорулгаларын болгаш моондаа соңгаар ону делгемчидерин

А.Г. Хлопонинни Тыва Республиканың Ордени-биле шаңнаарының дугайында
Тыва Республиканың Чазааның Даргазының
ЧАРЛЫНЫ

Тыва Республика биле Красноярск крайның аразында кожа-хелбээ харылзааларны быжыглаарынга болгаш садыг-экономиктиг, эртем-техника, культура болгаш гуманитарлыг харылзааларны хөгжүдеринге ачы-хавыязы дээш Тыва Республиканың Ордени-биле Красноярск крайның

губернатору Александр Геннадиевич ХЛОПОННИННИ шаңнаар.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы
Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай
2009 чылдың май 8 № 119

губернатор демдеглеп айыткан. «Красноярск крайга тыва студентилерниң санын көвүдедири кол сорулга эвес болур. Нарын айтырыгның дөзүнче ханы кирип, аныктарга төлөптүг эртем-билигни чедип алырынга оларның өөредилгезинге чугула херек чээлилерни бээр чаа аргаларны кады ажылдап кылыр уjurлуг бис» деп, ол демдеглээн. Чедип алган дугуржулгаларның иштинде ол-бо регионнарның көдээ бүдүрүкчү ишчилери кады сырый харылзажып тургаш, орулгалыг

ажылдаарынга ажыктыг керээлер бо бүгү хемчеглерниң аразында аңгы кол черни ээлеп турар. Крайның девискээринге садыг болгаш экономика талазы-биле кады ажылдажылга езугаар Красноярск крайга Тываны төлээлээн төптөрү, экология талазы-биле арыг продукцияны садып-сайгарар черлерни ажыдары көрдүнгөн. Культура талазы-биле Тываның девискээринге төөгүлүг байлактарны казып шинчилээри-биле крайның-даа, республиканың-даа эртемденнери кады демнежип тургаш, археологтук казыышкын-нары чорударын губернатор онза демдеглээн.

Кызыл-Курагино аразының демир-оруунун тудуу крайга онза уjur-дузалыг Александр Хлопонин демдеглээн. Тудуг чоруп турда, дыка хей чаа ажылчын олуттар ажыттынар, кризис үезинде ол бирги чергениң уjur-дузалыг айтырыы болур. Демир-орукту ажыгдалга кирирге, кижилер доктаамал ажыл-биле хандыртынар. Демир-оруктуң магистралы крайның мурнуу чүгүнде бай руда казымал байлактарын шингээдиң алыр арганы бээр. Тываже чоок девискээрлиг районнар социал-

экономиктиг хөгжүлдесинге немелде чаа чүүлдерни алып. Демир-орук ийи регионун аразында ажыл-агыйның бүгү адырларының ажыл-чорудулгазынга кады ажылдажылганы экижидерин, сонургалдарын, харылзааларын каттыштырып турар белдир болур деп, Александр Хлопонин чугаалаан.

Ол-ла хүн 2002 чылда Кызыл хоорайның мэриязы биле Красноярскиниң аразында чардыган Дугуржулгага немелдеге атты салган. Пассажирлер аргыштыраарын организастаарының арга-дуржулганын солчуру, Кызылга автобустарны бээри, өөредилге болгаш культура адырынга кады ажылдажылга, туристерге кончуг таарымчалыг байдалды тургузары, Кызылга кожоларының дузазы-биле тудугнуң инновация технологиязын, оон иштинде чаңгыс каът чуртталга бажыңнарын тударынга чаа технологияны нептередири, Красноярскиниң бүдүрүлгелеринге Тываның черинде үнүп турар черлик каттар, мөөгү аймаан болгаш чернин байлаан болбаазырадыры болгаш өске-даа кады кылыр төлөвилелдер кирип турар. Садыг-экономи-

(Уланчызы 2-ги арында).

ТЫВА — КРАСНОЯРСК: ДЕМИР ДЕГ БЫЖЫГ ДОНДА

(Уланчызы. Эгези 1-ги арында).

тиг кады ажылдажылганы экижидер сорулга-биле Красноярскиниң администрациязы үш садыг бажынын чийгеткен хөлезилиг арендага бээрин шийтпирлээн, олардан Красноярскиниң чурттакчылары экология талазы-биле арыг Тываның аш-чем продуктуларын, Азия төвүнден суй белектерни болгаш өске-даа барааннарны садып алыр аргалыг болур.

КАДРЛАР АЙТЫРЫ

Дугуржулгага ат салырын мурнунда Тывадан өөренип турар студентилерниң Красноярск хоорайның дээди болгаш ортумак тускай өөредилге черлериниң удуртукчулары-биле ужурашкан. Сибирь федералдыг университетке эрткен «төгерик столга» регионнарның өөредилге сайыттары моон-даа соңгаар кады ажылдажылганың айтырыгларын сайгарып чугаалашкан. Тываның Чазааның Даргазы республиканың кадр-

чолу оон-биле доңнаттыг ийги төрзүн чери болу берген.

Чылдың-на Красноярскиниң 8 дээди болгаш 5 ортумак тускай өөредилге черлери Тываның оолдар, кыстарына олуттарны аңгылап берип турар болза, ам бо хүн-нерде ында 567 студентилер болгаш аспирантылар өөренип турар. Республикада ийи эмчинин бирээзи-ле Красноярскиге эртем чедип алган. Сөөлгү чылдарда Сибирьниң федералдыг университети Тывага кадрлар белеткээринге улуг рольду ойнаан. Тываның Чазааның Даргазы Сибирьниң федералдыг университетинин ректору, Россияның Эртемнер академиязының академиги Евгений Александрович Вагановка мынчаар чугаалаан:

— Республиканың минералдыг чиг эт комплекзин шингээди алыр дээн улуг инновация төлөвилелдериниң талазы-биле кадрлар белеткээрин быжыглаары чугула деп санал турар бис. Силерниң университетте Тывадан 126 студент амгы үеде өөренип турар. 30 мүн студентилиг Сибирьниң федерал-

ларын белеткээринге кирип турар ачы-хавыязызы дээш Красноярск хоорайның дээди өөредилге черлеринин ректорларынга өөрүп четтиргенин илереткен. Дыка хөй тывалар ук хоорайга мергежилди чедип алганының соонда, салым-

дыг университетинге ол дээрге далайда дамды-дыр, а биске — канчаар-даа аажок улуг деткимчедир. Бо чылын даг херээ, геологтук шинчилел, чылыг-энергетика, электромеханика, өңнүг металлдар металлургиязы, эргелеп-башкара-

рының информация талазы-биле чорудуу, долгандыр турар хүрээлелдин инженерлиг камгалалының талазы-биле тускай эртемни чедип алган 44 студент бешки курсту доозар. Бо оолдар оларны манал турары ажыл-ижинге университеттен алган чаартыкчы чоруун кириер дээрзинге бүзүрээр мен.

Кызыл—Курагино демир-орук магистраль тудуу инвестициялыг төлөвилелдин боттанышкынынга Тывага көнгүс чаа мергежилди кадрларны белеткээринге Красноярскиниң демир-орук транспортунун техникуму онза рольду ойнап турарын Тываның Чазааның Даргазы демдеглээн.

Регионнарның өөредилге черлеринин аразына харылзааны быжыглап, өөредилге адырынга кады ажылдажылганы чорудуп тура, бо хүннүң негелделерин өөренип көрбүшаан, өөредилгениң чаа арга-хевирлерин болгаш

технологияларын кирип, амгы үениң техниктиг херекселдерин ажыглаары чугула дээрзин ийи тала онзалап демдеглээн. Сөөлгү угланышкынарның база бир базымы — Тываның күрүне университединин ректорун Красноярскиниң ректорлар чөвүлелинче кириерин саналдааны болган. Республиканың кадрларын белеткээрде, ылаңгыя эмчилерни, республиканың тодаргай байдалдарын болгаш айтырыгларын өөренип көөрү эргежок чугула дээрзин демдеглээн. Краснояржылар Красноярскиниң чамдык дээди өөредилге черлеринин салбырларын Тывага ажыдып болурун, комплекстиг шинчилелдерни, ылаңгыя медицина талазы-биле кадрларның билиин бедидерде дистанционнуг өөредилге хевирин кирип болурун саналдаан.

БИЧИИ ЧУРТУНУҢ УЛУГ КҮЖҮ

Сибирь федералдыг университеттин эртемденнери-биле ужурашкан соонда, Шолбан Кара-оол Красноярскиде өөренип турар студентилер болгаш аспирантылар-биле ужурашкан. Өөредилге соонда олар шупту бодунуң бичии төрзүн чуртунче эглип келир дээрзинге Чазак Даргазы бүзүрелин илереткен. Олар ам чуртунда шагдала чугула херек, негелделиг апарган. Экономиктиг хөгжүлдениң темпизинин талазы-биле Тыва Сибирьде бирги черде келген, ынчалза-даа ол темпини тударынга бедик билигилг кадрлар эргежок чугула. Амдызында республика элдептиг болушкунун байдалында: ажыл чок чоруктуң бедик деңгелинде турар хирезинде, амыдыралдың энне чугула чамдык адырларында бедик мергежилдиг специалистер хөйү-биле чедишпейн турар.

(Төңүзү. Эгези 1-ги, 2-ги арыннарда).

Студентилер болгаш аспирантылар Чазак Баштыңыга чамдык айтырыгларны тургускаш, ооң хөй кезинге харыыны ужуражылга үезинде алганнар. Студентилерге чиигелделиг аргыжарының дугайында айтырыгны шийтпирлээрин, тыва студентилерниң болгаш аспирантыларның Ассоциациязының организациязын юридиктиг албан езузу-биле быжыглаарына дузалаарын Шолбан Кара-оол аазаан болгаш тыва аспирантыларның өг-бүлелеринге уруглар садтарына олуттарны тускайлап бээр дугайында делегн Красноярск хоорай чагыргазына тургузар болган.

ТЕАТР ШӨЛҮНГЕ ДҮҢГҮР ДААЖЫ

Красноярск хоорайның чурттакчыларынга Тываның Хүннери Күрүнениң опера болгаш балет театрының мурнунда тыва өглер тип каан шөлүңге театржыткан көргүзүг-биле эгелээн. Аңаа келген кижилер тыва чоннуң амыдырал-чуртталгазының үндезин чаңчылдары-биле, бүрүн дерилгелиг өг, национал идик-хеп, суй белектер, хөгжүм херекселдери-биле чоок таныжар аргалыг болган. Хөөмей-сыгыт, хамның дүңгүрүнүн даажы бодунуң катаптаттынмас онзагайы-биле кичээнгейни чайгаар хаара тудуп турган.

Өглер хоорайжыгажына крайның губернатору база чораан. Александр Хлопонин тыва чоннуң езулалдарының болгаш чаагай чаңчылдарының дугайында кончуг кичээнгей-биле дыңнап, тыва ус-шеверлерниң ажилдарын, суй белектерин көрүп, чоок таныжып, национал кухняның онзагай талаларын сонуургаан.

Май 15-те Красноярскиниң Күрүнениң опера болгаш балет театрына Тываның уран чүүлүнүн мастерлериниң гала-концерти болган. Концерт эгелээриниң мурнунда залдың диңмиттиг адыш часкаашкыннарының адаа-биле Шолбан Кара-оол Александр Хлопонинге Тыва Республиканың Орденин тывыскан. Бедик шаңналды тыпсып тура, Тываның Баштыңы Красноярскиниң губернаторунуң кожа чыдар ийи регионнуң аразында ажил-херекчи кады ажилдажылганы быжыглаарына, садыг-экономиктиг, эртем-техника, культура болгаш гуманитарлыг харылзааларны сайзырадырына улуг салышкынын демдеглээн. Тыва Республикага кадрлар белеткээр херекке ачы-хавыязы дээш «Тыва Республиканың эртеминиң алдарлыг ажилдакчызы» хүндүлүг атты Красноярскиниң күрүнениң медицина университетиниң ректору Иван Артюховка тывыскан.

Дараазында хүн, май 16-да, Тываның уран чүүлүнүн мастерлериниң театр мурнунун шөлүңге концертин чыылган хөй чон улуг сонуургал-биле көргөн. Тыва Республиканың хүннериниң программазында Азия төвүнде эрте-бурунгу чурттуң катаптаттынмас онзагайларының дугайында таныштырып, көргүзүп турар Тываның чурукчуларының ажилдары, Национал музейниң болгаш күрүне архивиниң фондузундан солун экспонаттар кирип турган.

Юрий СУЧКОВ.

В.Шайфуллинниң тырттырган чуруктары.

РОССИЯ БИЛЕ МООЛДУҢ АЖЫЛЧЫН АЯН-ЧОРУУ

Россия Федерациязының Чазаның Даргазы Владимир Путин баштаан Моолга албанның ажилчын аян-чоруун кылып чораан Россия Федерациязының чазак делегациязының составына киришкен Тыва Республиканың Чазаның Даргазы Шолбан Кара-оол бо албанның ажилчын аян-чоруунуң түңнелдеринге хамаарыштыр республиканың массалыг информация чепсектериниң журналистери-биле парлалга конференциязын дүүн, май 18-те, эрттирген.

Бо чылдың май 13-те Улан-Батор хоорайга Россия Федерациязы биле Моолдун аразында экономиктиг харылзааларны моон соңгаар хөгжүдеринге хамаарышкан айтырыглар талазы-биле Россия-Моол чугаалажышкыннар болуп эрткенин, Россияның чазак делегациязын Владимир Путин удуртуп мораанын, ооң составына Россияның регионнарын төлээлеп, Калмыкияның Президентизи Кирсан Илюмжинов-биле иелээ киришкенин, ол дээрге бистерге улуг идегел болгаш бүзүрел болган деп, журналистерниң айтырыгларына харыылап тура, Чазак Даргазы дыңнаткан.

Владимир Путин албанның ажилчын аян-чоруунуң үезинде Моолдун Президентизи Намбарын Энхбаяр, Чазак Даргазы Санжиян Баяр, Күрүнениң Улуг Хуралының Даргазы Дамдин Дэмбэрел олар-биле ужуражып, чугаалажышкыннарны кылган. Ийи күрүнениң төлээлери кайы-даа талага ажыктыг экономиканы хөгжүдеринге, ылаңгыя транспортту, көдээ ажил-агыны сайзырадырына хамаарышкан айтырыгларны сайгарган. Моолдун Президентизи-биле чугаалажышкыннарга Россия Федерациязының

транспорт сайыды Игорь Левитин, көдээ ажил-агы сайыды Елена Скрынник, энергетика сайыды Сергей Шматко болгаш өске-даа удуртукчулар киришкен. Чугаалажышкыннарның түңнелинде ийи күрүнениң аразында экономиктиг кады ажилдажылганы хөгжүдеринге хамаарышкан документи-лерге аттарны салган. Ол болза Россия Федерациязының Транспорт яамызы биле Моолдун Орук, транспорт яамызының аразында, РФ-тин Көдээ ажил-агы яамызы биле Моолдун Көдээ ажил-агы яамызының аразында, ийи күрүнениң аразында демир-оруктарның каттышкан бүдүрүлгелерин тургузар дугайында болгаш өске-даа документи-лер болур.

Ужуражылгалар үезинде ийи чурттуң регионнарының аразында экономиктиг кады ажилдажылганы калбартырыңче, экижидеринче онза кичээнгейни салганын Шолбан Кара-оол демдеглээн. Ол дээрге Россия биле Моолдун аразында экономиктиг харылзааларны хөгжүдеринге биче звес рольду ойнаар. Ынчангаш Тыва Республика сөөлгү чылдарда Моолдун аймактары-биле экономиктиг харылзааларны хөгжүдеринче,

кады ажилдажылганы экижидеринче угланган хемчеглерни ап турарын Чазак Даргазы чугаалаан. Агроулетпүр комплекзиниң адырынга харылзаалар элээн хөгжээн. Моолдун Завхан аймаандан 100 муң баш уксаажыткан баян уксааның шээр малын, ооң иштинде 3 муң баш бүдүрүкчү кошкарны, 2008 чылда төртүтүнгөн 97 муң

тогдуларны алырын аймак-тың администрациязы-биле чарган дугуржулгазында айтырган. «Тывазнерго» ажык акционер ниитилели Убса-Нур аймактың кызыгаарда чурттакчылыг ийи суурунда, Завхан аймааның бир суурда электри энергиязын кириген болгаш өске-даа ажилдарны кылып турар.

РФ-тин чазак делегациязының составына кирип чораан Калмыкияның Президентизи Кирсан Илюмжинов-биле Шолбан Кара-оол ужурашканын, оларның кылып турары хат күжү-биле ажилдаар электростанцияларының ажилын сонуургаан болгаш ыңдыг станцияларны Тывага тудуп болурунун дугайында чугааны кылган. Амгы үеде Калмыкияда хат күжү-биле ажилдаар ийи электростанция ажилдап турар. Кирсан Илюмжинов Тываже бодунуң специалистерин чорударын аазаан, олар республикага хат күжү-биле ажилдаар электростанцияларны тудуп болур-болбазының дугайында айтырыгны өөренип, шинчилеп көөр болган. Шолбан Кара-оол Калмыкияның Президентизин Азия диптиң чиге төвүде турар чараш бойдус чурумалдыг Тыва Республикага моорлап келирин чалаан, ук чалалганы ол күзелди-биле хүлээп алган.

Шолбан Кара-оол Тыва Республика биле Красноярск крайның аразында кады ажилдажылга болгаш Красноярскиге болуп эрткен Тываның хүннеринге хамаарышкан журналистерниң хөй санныг айтырыгларына харыыларны база берген.

ТР-ниң Чазаның Даргазының бирги оралакчызы Шолбан-оол Иргит, ТР-ниң Чазак Аппарадының удуртукчузу — ТР-ниң сайыды Владимир Кочергин парлалга конференциязына киришкен.

Таан-оол ХЕРТЕК.

Виталий ШАЙФУЛЛИНИИ тырттырган чуруу.

Тыва Республиканың Улуг Хуралының ийи палатазының кады хуралын чыылдырар дугайында АЙТЫШКЫН

Тыва Республиканың Конституциязының 100 чүүлүңе, Тыва Республиканың Улуг Хуралының ийи палатазының кады хуралының Регламентизиниң 2 чүүлүңе дүүштүр доктаадыры болза:

1. Людмила Борисовна Нарусованы Федералдыг Хуралдың Федерация Чөвүлелиниң кежигүнүңе — Тыва Республиканың Улуг Хуралында төлээзинге сонгуур дугайында айтырыгны чугаалажыры-биле Тыва Республиканың Улуг Хуралының палаталарының кады хуралына Тыва Республиканың Улуг Хуралының депутаттарын Улусчу чогаадылга бажыңына 2009 чылдың май 20-де 14 шакта чыылдырар.

2. Тыва Республиканың Улуг Хуралының палаталарының кады хуралының белеткелин организастаарын Тыва Республиканың Төлээлекчилер палатазының болгаш Хоойлужудулга палатазының аппараттарына дагзыр.

Тыва Республиканың Улуг
Хуралының Төлээлекчи-
лер палатазының Даргазы
Х. МОНГУШ.

Тыва Республиканың Улуг
Хуралының Хоойлужудул-
га палатазының Даргазы
В. ОЮН.

КОНКУРС

Тыва Республиканың Чазаның Даргазының Күрүне албаны болгаш кадрлар политиказының эргелелиниң күрүне албанының килдис начальнигиниң эрге-дужаалының хостуг олудунга конкурсту эрттирерин Тыва Республиканың Чазаның Даргазының Канцеляриязы чарлап тур.

Профессионал билииниң мергежилиниң талазы-биле негелде: профессионал дээди билиглиг болур.

Мергежилиниң талазы-биле ажил-чорудулгага чугула негелде: «хоойлу-дүрүм эртеминиң» мергежилиниң талазы-биле дээди юридиктиг билиглиг болуру;

албан документи-лери болгаш ажил-херекчи чагаа-бижиктер-биле ажилдап билири, оргтехника, электроннуг почта болгаш Интернет, эргежок чугула программа хандырылганын аяжылаар компьютерни аяжылап билири, кадр-

лар талазы-биле ажилдың мониторингизин болгаш анализин, нормативтиг эрге-хоойлу актыларын белеткээринге арга-мергежилдиг болур.

Конкурск киржиринге дараазында документи-лери кириер: хууда билдиришкени; бодунуң холунуң үжүү-биле долдурган болгаш адын салган анкетаны чуруктары-биле кады кожар; паспорттуң хоолгазы; ажил стажын болгаш мергежилин, эргежок чугула профессионал билиин база кадыкшыл байдалын бадыткап турар документи-лер.

Документи-лери дараазында адреске хүлээп алыр: 667000, Кызыл хоорай, Чүлдүм кудумчузу, 18, Чазак Бажыңы, Күрүне албаны болгаш кадрлар политиказының эргелели, каб. 319 6, тел: 3-54-10.

Бо чарлалды парлаан хүнүнден 30 хонуктуң иштинде документи-лери хүлээп алыр.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ХООЙЛУЛАРЫ

«Өөредилге дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Хоойлузудулга палатазы 2008 чылдың декабрь 24-те хулээп алган

Хоойлузудулга палатазы 2009 чылдың март 18-те дагын катап хулээп алган

Төлээлекчилер палатазы 2009 чылдың апрель 20-де чылдуг деп көргөн

1 чүүл

1995 чылдың июль 24-те № 336 «Өөредилге дугайында» («Тувинская правда», 1995 чылдың август 10-да; 1998 чылдың январь 10-да; 2001 чылдың март 27-де; 2005 чылдың март 25-те, апрель 9-та; 2006 чылдың март 2-де, август 3-те; 2007 чылдың август 7-де; 2008 чылдың май 6-да, июль 22-де; «Шын», 2004 чылдың декабрь 31-де; 2007 чылдың август 23-те; 2008 чылдың май 6-да, июль 29-та) Тыва Республиканың Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 5-ки чүүлдүн 6-гы кезээнге «Россия Федерациязының Чазаа» деп сөстөрни «Россия Федерациязының Чазааның күүсекчи эрге-чагыргазының төлээлеттирген федералдыг органы» деп сөстөр-биле солур;

2) 12-ги чүүлдүн 3-кү кезээниң бирги абзазынга «Россия Федерациязының Чазаа» деп сөстөрни «Россия Федерациязының Чазааның күүсекчи эрге-чагыргазының төлээлеттирген федералдыг органы» деп сөстөр-биле солур;

3) 15-ки чүүлдүн 4.7 кезээнге «Россия Федерациязының Чазаа» деп сөстөрни «Россия Федерациязының Чазааның күүсекчи эрге-чагыргазының төлээлеттирген федералдыг органы» деп сөстөр-биле солур;

4) 16-гы чүүлде:
а) 1-ги кезээниң ийги абзазынга «Россия Федерациязының Чазааның тодараткан чуруму езугаар» деп сөстөрни «Россия Федерациязының Чазааның күүсекчи эрге-чагыргазының төлээлеттирген федералдыг органының» деп сөстөр-биле солур;

«Тыва Республикага орнукшудулга болгаш хөөржүдүлгө херээниң дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунун 23 чүүлүнге өскерилгелер кириер дугайында

Хоойлузудулга палатазы 2009 чылдың март 18-те хулээп алган

Төлээлекчилер палатазы 2009 чылдың апрель 20-де чылдуг деп көргөн

1 чүүл

2000 чылдың август 16-да № 543 «Тыва Республикага орнукшудулга болгаш хөөржүдүлгө херээниң дугайында» («Тувинская правда», 2000 чылдың сентябрь 26-да, декабрь 19-та; 2001 чылдың январь 6-да; 2004 чылдың декабрь 31-де; 2007 чылдың июнь 23-те, декабрь 18-те; «Шын», 2000 чылдың декабрь 21-де; 2007 чылдың июль 3-те, ноябрь 27-де) Тыва Республиканың Хоойлузунун 23-кү чүүлүнге дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 1-ги кезээнде «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

2) 6-гы кезээнде «күрүне хайгааралының болгаш контролжунуң чогуур органнары боттандырар» деп сөстөрни «Россия Феде-

рациязының Чазааның күүсекчи эрге-чагыргазының төлээлеттирген федералдыг органы боттандырар» деп сөстөр-биле солур;

3) 7-ги кезээнде «Россия Федерациязының Чазааның» деп сөстөрни «Россия Федерациязының Чазааның күүсекчи эрге-чагыргазының төлээлеттирген федералдыг органы» деп сөстөр-биле солур.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнүнден эгелээш, он хонук эртерге, күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай
№ 1293 УХ-II
2009 чылдың май 4

«Ветеринария дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Хоойлузудулга палатазы 2009 чылдың март 18-те хулээп алган

Төлээлекчилер палатазы 2009 чылдың апрель 20-де чылдуг деп көргөн

1 чүүл

2004 чылдың декабрь 29-та № 1095 УХ-I «Ветеринария дугайында» («Тувинская правда», 2005 чылдың март 25-те, июль 14-те; 2007 чылдың июнь 5-те, июнь 16-да; 2008 чылдың август 21-де; «Шын», 2005 чылдың июль 12-де; 2007 чылдың июнь 9-та; 2008 чылдың сентябрь 2-де) Тыва Республиканың Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни кириер.

1) 17-ги чүүлдүн ийги абзазын

дараазында эдилге-биле бижиер:

«Доктааттыг ветеринар-санитарлыг негелделерге болгаш нормаларга дүүшпес, оон иштинде чаңчыл езугаар эвес, чөмнери, чөмгө немелделерни Тыва Республиканың кол күрүнениң ветеринария инспекторунун азы оон оралакчызының шийтпирин езугаар бүдүрүлгеден уштур азы сайгарылгандан үндүрер.»

2) 20-ги чүүлдүн бирги абзазында «Ветеринария эргелели-биле» деп сөстөрни «Тыва

Республиканың күүсекчи эрге-чагыргазының ветеринария талазы-биле төлээлеттирген органы» деп сөстөр-биле солур;

3) 23-кү чүүлдүн 3-кү абзазында «бойдус» деп сөстү ап кааптар.

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан

«Черлерни экижидеринин дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Хоойлузудулга палатазы 2009 чылдың март 18-те хулээп алган

Төлээлекчилер палатазы 2009 чылдың апрель 20-де чылдуг деп көргөн

1 чүүл

1997 чылдың март 18-те № 741 «Черлерни экижидеринин дугайында» («Тувинская правда», 1997 чылдың июнь 26-да; 2001 чылдың май 24-те; 2004 чылдың декабрь 31-де; 2008 чылдың январь 31-де, декабрь 31-де; Тыва Республиканың хоойлузудулга чыындызы, 2001 чыл, № 2, 144 чүүл; «Шын», 2004 чылдың декабрь 31-де; 2006 чылдың март 23-те; 2007 чылдың июнь 5-те; 2008 чылдың февраль 5-те, декабрь 30-де) Тыва Республиканың Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни кириер:

1) 14-кү чүүлдүн дөрткү абзазын күжүн чидирген деп санаар;

2) 15-ки чүүлдүн алдыгы абзазында «ажылдап кылыры болгаш боттандыраары» деп сөстөрни «ажылдап кылыры, боттан-

хүнүнден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай
№ 1300 УХ-II
2009 чылдың май 4

дыраары болгаш бадылаары» деп сөстөр-биле солур;

3) 16-гы чүүлдүн үшкү абзазында «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

4) 32-ги чүүлде:

а) бирги кезээнде «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

б) ийги кезээнде «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнүнден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай
№ 1302 УХ-II
2009 чылдың май 4

«Тыва Республикада экологтук экспертиза дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Хоойлузудулга палатазы 2009 чылдың март 18-те хулээп алган

Төлээлекчилер палатазы 2009 чылдың апрель 20-де чылдуг деп көргөн

1 чүүл

2007 чылдың июнь 26-да № 142 УХ-II «Тыва Республикада экологтук экспертиза дугайында» («Тувинская правда», 2007 чылдың июль 5-те, ноябрь 3-те; 2008 чылдың декабрь 31-де; «Шын», 2007 чылдың июль 10-да, ноябрь 1-де; 2008 чылдың декабрь 30-де) Тыва Республиканың Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни кириер:

1) кирилде кезээнде «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

2) 1-ги чүүлде:

а) дөрткү абзацта «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

б) тоску абзацта «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

3) 4-кү чүүлдүн 3-кү кезээнде «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

4) 5-ки чүүлдүн 2-ги пунктузунда «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

5) 7-ги чүүлдүн 2-ги кезээниң үшкү абзазын дараазында эдилге-биле бижиер:

«республиканың тускай сорулгалыг программаларының күүселдези дээш контролду боттандыраары.»

6) 8-ки чүүлде:

а) 1-ги кезээнде:

1-ги пунктта «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

б) 6-гы пунктта «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

б) 2-ги кезээниң 1-ги пунктузунда «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

7) 9-кү чүүлдүн 3-кү пунктузун дараазында эдилге-биле бижиер:

«3) лицензиялаарын (чөпшээрел бижиик бээр) «Ажыл-чорудулганың чамдык хевирлерин лицензиялаар дугайында» Федералдыг хоойлуга дүүштүр Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органнарының боттандырып турар (артынчыларны чыыр, ажыглаар, хора чок болдурар, дажыглаар, таарыштыр тургузар талазы-биле ажыл-чорудулганы боттандыраары лицензияларны үндөзилээн материалдардан аңгыда), ажыл-чорудулганың чамдык хевирлерин боттандыраары лицензияларны үндөзилээн материалдар;»

8) 10-гу чүүлдүн 1-ги кезээниң ийги абзазында «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

9) 12-ги чүүлде:

а) 5-ки кезектиң бешки абзазында «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

б) 6-гы кезээнде «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

10) 20-ги чүүлде:

а) үшкү кезектиң 1-ги пунктузунда «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

б) дөрткү кезектиң 2-ги пунктузунда «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнүнден эгелээш, он хонук эрткен соонда, күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш. КАРА-ООЛ

Кызыл хоорай
№ 1304 УХ-II
2009 чылдың май 4

«Тыва Республикада бүдүрүлгениң болгаш хереглелдин артынчыларының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга өскерилгелер кириеринин дугайында

Хоойлузудулга палатазы 2009 чылдың март 18-те хулээп алган

Төлээлекчилер палатазы 2009 чылдың апрель 20-де чылдуг деп көргөн

1 чүүл

2004 чылдың декабрь 29-та № 1101 УХ-I «Тыва Республикада бүдүрүлгениң болгаш хереглелдин артынчыларының дугайында» («Тувинская правда», 2004 чылдың декабрь 31-де; 2006 чылдың июнь 2-де; 2008 чылдың декабрь 31-де; «Шын», 2006 чылдың апрель 29-та; 2008 чылдың декабрь 30-де) Тыва Республиканың Хоойлузунга дараазында өскерилгелерни кириер:

1) кирилде кезээнде «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

2) 2-ги чүүлдүн ийги абзазында «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

3) дараазында уткалыг 3.1 чүүлдү немээр: «3.1 чүүл. Артынчыларның айыылдыг болурунун класстары

Артынчылар долгандыр турар хүрээлеңге чедимче чок салдарының чадазынга хамаарыштыр долгандыр турар хүрээлени камгалаар талазы-биле күрүне таарыштырылганы боттандырып турар күүсекчи эрге-чагырганың федералдыг органы-биле доктааттыг үнелел барымдааларына

дүүштүр айыылдыг болуунун талазы-биле беш класстарга чарлыр:

I класс – онза айыылдыг артынчылар;
II класс – айылы бедик артынчылар;
III класс – өйүндө айыылдыг артынчылар;
IV класс – айылы эвээш артынчылар;
V класс – барык-ла айыыл чок артынчылар.;

4) 4-кү чүүлдүн 2-ги кезээниң үшкү абзаында «ажылдап кылыры болгаш бадылаары» деп сөстөрни «ажылдап кылыры, бадылаары болгаш боттандылары» деп сөстөр-биле солугур;

5) 6-гы чүүлдү дараазында эдилге-биле бижири:

«6 чүүл. Артынчыларны чыыр, ажыглаар, хора чок болдурар, дажыглап сөөртүр, таарыштыр шыгжаар талазы-биле ажыл-чорудулганы лицензиялаары

Артынчыларны чыыр, ажыглаар, хора чок болдурар, дажыглап сөөртүр, таарыштыр шыгжаар талазы-биле ажыл-чорудулганы лицензиялаары 2001 чылдың август 8-те № 128-ФХ «Ажыл-чорудулганың чамдык хевирлерин лицензиялаар дугайында» Федералдыг хоойлуга дүүштүр боттандылар.;

6) 7-ги чүүлдүн 2-ги кезээнде «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

7) 8-ки чүүлде:

а) 1-ги кезээнде «күрүнениң экологтук экспертиказының эки деп үнелээн түннелин езугаар» деп сөстөрни ап кааптар;

б) 3-кү кезээнде «бойдус» база «бойдус» деп сөстөрни ап кааптар;

8) 9-кү чүүлдүн 4-кү кезээнде «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

9) 11-ги чүүлде:

а) 1-ги кезээн күжүн чидирген деп санаар;

б) 2-ги кезээнде «айыылдыг артынчылар» деп сөстөрни «I-IV класстарның айыылдыг артынчылары» деп сөстөр-биле солугур,

«артынчылар-биле ажыл чорудар талазы-биле күсекчи эрге-чагырганың федералдыг органның» деп сөстөрни «долгандыр турар хүрээлени камгалаар талазы-биле күрүне таарыштырылганы боттандырып турар күсекчи эрге-чагырганың федералдыг органның» деп сөстөр-биле солугур;

в) 3-кү кезээн дараазында эдилге-биле бижири:

«3. I-IV класстарның айыылдыг артынчыларына паспорт тургускан турар ужурул. I-IV класстарның айыылдыг артынчыла-

рынга паспортту ол артынчыларның составының болгаш бот-шынарларының, оларның айыылдыг болуунун демдектеринин дугайында медээлер үндезининге тургузар. Паспортчударының чурумун, а ол ышкаш паспорттарның тускай хевирлерин Россия Федерациязының Чазаа тодарадып тургузар.;

г) 4-кү кезээнде «айыылдыг артынчылар» деп сөстөрни «I-IV класстарның айыылдыг артынчылары» деп сөстөр-биле солугур, «бойдус» деп сөстү ап кааптар, «айыылдыг артынчылар-биле» деп сөстөрни «I-IV класстарның айыылдыг артынчылары-биле» деп сөстөр-биле солугур;

10) 12.1 чүүлде:

а) 1-ги кезээн дараазында эдилге-биле бижири:

«1. Ажыл-агыйжы болгаш артынчылар тывылдырып турар өске-даа ажыл-чорудулганың түннелинде (биче болгаш ортумак сайгарлыкчы чорук субъектилеринден аңгыда) хуу сайгарлыкчылар болгаш юридиктиг эргелиг албан черлери артынчылар тургузар нормативтериниң база оларны таарыштыр өйлээн хемчээлдериниң төлөвилелдерин ажылдап кылыр. Ажыл-агыйжы болгаш артынчылар тывылдырып турар өске-даа ажыл-чорудулганың түннелинде биче болгаш ортумак сайгарлыкчы чорук субъектилерин артынчыларның тыптырының, ажыглаарының, хора чок болдурарының дугайында, таарыштыр шыгжаарының дугайында отчеттарны баш билип харыылаар айтырыгларынга дүүштүр, күсекчи эрге-чагырганың төлээлтирген федералдыг органның азы Тыва Республиканың күсекчи эрге-чагырга органынче, дыңнадыр чурум езугаар кирир.;

б) 2-ги кезээнде «бойдус» деп сөстү ап кааптар;

2 чүүл

1. Бо Хоойлунуң 1-ги чүүлүнүн 5-ки пунктузундан аңгыда, бо Хоойлу 2009 чылдың июль 1-ден эгелеп күштүг болур.

2. Бо Хоойлунуң 1-ги чүүлүнүн 5-ки пунктузу 2010 чылдың январь 1-ден эгелеп күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

№ 1306 УХ-II

2009 чылдың май 4

«Транспорт үндүрүүнүн дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунуң 6 чүүлүгө өскерилгелер кириренин дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунуң 2 чүүлүгө өскерилгелер кириренин дугайында

Хоойлужудулга палатазы 2009 чылдың март 18-те хүлээп алган

Төлээлекчилер палатазы 2009 чылдың апрель 20-де чүүлүгү деп көргөн

1 чүүл

2008 чылдың декабрь 5-те № 1091 УХ-II «Транспорт үндүрүүнүн дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунуң 6 чүүлүгө өскерилгелер кириренин дугайында» («Тувинская правда», 2008 чылдың декабрь 6-да; «Шын», 2008 чылдың декабрь 16-да) Тыва Республиканың Хоойлузунуң 2 чүүлүгө дараазында эдилгелиг кылдыр бижири, өскерилгени кирир:

«2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнүнден эгелээш, бир ай эрткен соонда

күштүг болур болгаш 2010 чылдың январь 1-ден эгелеп тыптыр хоойлу-дүрүм хамаарылгаларына хамаарыштыр тараар.;

2 чүүл

Бо Хоойлу ону албан езузу-биле парлаан хүнүнден эгелээш, бир ай эрткен соонда, күштүг болур.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

Кызыл хоорай

№ 1314 УХ-II

2009 чылдың май 4

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының ДОКТААЛДАРЫ

Сүт-Хөл кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының кежигүнү хүлээлгезинден хостаарының дугайында

2009 чылдың май 8 № 91/356-5 Кызыл хоорай

Сүт-Хөл кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүнү, оон составына Россия Федерациязының Коммунисттик партиязының девискээр салбырындан депшиттирген Анатолий Конгар-оолович Сарыгларның билдиришкенин өөренип көргөш, «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелеринин болгаш референдумга киржир эргезинин кол-кол магадылалдарының дугайында» федералдыг хоойлунуң 29 чүүлүнүн 6 пунк-

тузунга дүүштүр Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

1.1959 чылда төрүттүнген Анатолий Конгар-оолович Сарыгларны Сүт-Хөл кожуунуң девискээр соңгулда комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүнү хүлээлгезинден хостаар.

2.Бо доктаалды республиканың «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарына парлаар.

Чеди-Хөл кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының кежигүнү хүлээлгезинден хостаарының дугайында

2009 чылдың май 8 № 91/357-5 Кызыл хоорай

Чеди-Хөл кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүнү, оон составына чурттап турар черинден депшиттирген Алевтина Бичелдеевна Хуурактың билдишкенин өөренип көргөш, «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелери болгаш референдумга киржир эргезинин кол-кол магадылалдарының дугайында» федералдыг хоойлунуң 29 чүүлүнүн 6 пунктузунга дүүштүр

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

1.1963 чылда төрүттүнген Алевтина Бичелдеевна Хууракты Чеди-Хөл кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүнү хүлээлгезинден хостаар.

2.Бо доктаалды республиканың «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарына парлаар.

Чөөн-Хемчик кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының даргазының хүлээлгезинден хостаарының дугайында

2009 чылдың май 8 № 91/358-5 Кызыл хоорай

Чөөн-Хемчик кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының даргазы Максим Дамдын-оолович Ховалыгның билдишкенин өөренип көргөш, «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелеринин болгаш референдумга киржир эргезинин кол-кол магадылалдарының дугайында» федералдыг хоойлунуң 28 чүүлүнүн 7 кезээнге дүүштүр Тыва Республиканың Соң-

гулда комиссиязының доктаадыры болза:

1.Максим Дамдын-оолович Ховалыгны Чөөн-Хемчик кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының даргазы хүлээлгезинден хостаар.

2.Бо доктаалды республиканың «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарына парлаар.

Чөөн-Хемчик кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының кежигүнү хүлээлгезинден хостаарының дугайында

2009 чылдың май 8 № 91/359-5 Кызыл хоорай

Чөөн-Хемчик кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүнү, оон составына чурттап турар черинден депшиттирген Максим Дамдын-оолович Ховалыгның билдиришкенин өөренип көргөш, «Россия Федерациязының хамаатыларының бадылаар эргелеринин болгаш референдумга киржир эргезинин кол-кол магадылалдарының дугайында» федералдыг хоойлунуң 29 чүүлүнүн 6 пунктузунга дүүштүр Тыва Республиканың

Соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

1.1959 чылда төрүттүнген Максим Дамдын-оолович Ховалыгны Чөөн-Хемчик кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүнү хүлээлгезинден хостаар.

2.Бо доктаалды республиканың «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарына парлаар.

Чеди-Хөл кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының составын немээринин дугайында

2009 чылдың май 8 № 91/360-5 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының 2006 чылдың декабрь 22-де «Чеди-Хөл кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязын тургузарының дугайында» № 126/721-4 доктаалы-биле тургустунган Чеди-Хөл кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының составына кандидатуралар талазы-биле саналдарны өөренип көргөш, «Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелеринин болгаш референдумга киржир эргезинин кол-кол магадылалдарының дугайында» федералдыг хоойлунуң 29 чүүлүнүн 11 пунктузун удуртулга болдуруп, Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының

доктаадыры болза:

1.Чеди-Хөл кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының составына:

1986 чылда төрүттүнген, дээди эртемниг, Чеди-Хөл кожуунунуң төп эмнелгезинин кадрлар килдизинин юрист-инспектору, Бүгү-россияның «Чаңгыс демниг Россия» политиктиг партиязының Тыва девискээр салбырындан идиң үндүрген Айлана Борисовна Серепти томуйлаар.

2.Бо доктаалды республиканың «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарына парлаар.

Чөөн-Хемчик кожуунунуң девискээр соңгулда комиссиязының кежигүнү хүлээлгезинден хостаарының дугайында

2009 чылдың май 8 № 91/361-5 Кызыл хоорай

«Россия Федерациязының хамаатыларының соңгулда эргелеринин болгаш референдумга киржир эргезинин кол-кол магадылалдарының дугайында» федералдыг хоойлунуң 29 чүүлүнүн 8 пунктузунга дүүштүр Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының доктаадыры болза:

1.1943 чылда төрүттүнген Шаалый Көк-Хунаевич Монгушту Чөөн-Хемчик кожуунунуң

девискээр соңгулда комиссиязының бадылаар эргелиг кежигүнүнден хостаар.

2.Бо доктаалды республиканың «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарына парлаар.

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының даргазы Б.Д.ОНДАР.

Тыва Республиканың Соңгулда комиссиязының секретары М.Ш. САМБАЛА.

2009 чылда Тыва Республиканың чурттакчы чонунга халас эмчи дузазын чедиреринин күрүне магадылалының Программаның №2 капсырылгасына өскерилгелер кириренин дугайында Тыва Республиканың Чазааның ДОКТААЛЫ

2009 чылдың апрель 20 №158 Кызыл хоорай

Тыва Республиканың Чазааның доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың Чазааның 2009 чылдың январь 13-те хүлээп алганы «2009 чылда Тыва Республиканың чурттакчы чонунга халас эмчи дузазын чедиреринин күрүне магадылалының Программаның болгаш 2009 чылда Тыва Республиканың чурттакчы чонунга халас эмчи дузазын чедиреринин күрүне магадылалының Программаның кирбейн турар эмчи дузазының хевирлеринин Даңзызын бадылаарының дугайында» №1 доктаалының бадылааны 2009 чылда Тыва Республиканың чурттакчы

чонунга халас эмчи дузазын чедиреринин күрүне магадылалының Программаның №2 капсырылгасына дараазында өскерилгелерни кирир:

а) чээрби чедиги абзацты ап каар;
б) чээрби тоску абзацты ап каар;
в) үжен ийиги абзацта «, оон аңгыда хамаатыларны эм-таң аймаа болгаш медицинага ажыглаар херекселдер аймаа-биле хандылары» деп сөстөрни ап каар.

2. Бо доктаалды «Тувинская правда» болгаш «Шын» солуннарга парлаар.

Тыва Республиканың Чазааның Даргазы Ш.КАРА-ООЛ.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫҢ ЧАЗААНЫҢ ДОКТААЛЫ

Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга тургузарына деткимче көргүзөр дүүштүрүлгө комитетинин составын болгаш ооң дугайында Дүрүмнү Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга тургузар күрүнө албанының агентилелиниң коллегиязының составын болгаш ооң дугайында Дүрүмнү бадылаарының дугайында

2009 чылдың январь 29 № 27 Кызыл хоорай

1991 чылдың апрель 19-та № 1032-1 «Россия Федерациязынга чонну ажылга тургузарының дугайында» Россия Федерациязының Хоойлузунун 20 чүүлүнүн, Тыва Республиканың 2006 чылдың июль 13-те № 1887 УХ-1 «Тыва Республикага чонну ажылга тургузарының дугайында» Хоойлузунун 11 чүүлүнүн үндөзүлгөсү, Тыва Республиканың Чазаның доктаадыры болза:

1. Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга тургузарының деткимче дүүштүрүлгө комитетинин составын болгаш ооң дугайында Дүрүмнү;

Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга хаара тударының күрүнө албанының агентилелиниң коллегиязының составын болгаш ооң дугайында Дүрүмнү бадылаар.

2. Тыва Республиканың Чазаның 2007 чылдың июнь 4-те № 648 «Тыва Республиканың чонну ажылга тургузарына деткимче

кылдыр дүүштүрүлгө чөвүлелиниң составын болгаш Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга тургузар күрүнө албан агентилелиниң коллегиязының составын бадылаар дугайында» доктаалын;

Тыва Республиканың Чазаның 2007 чылдың март 14-те № 368 «Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга тургузарына деткимче дүүштүрүлгө чөвүлелиниң составын болгаш ооң дугайында Дүрүмнү, Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга тургузар күрүнө албан агентилелиниң коллегиязының составын болгаш ооң дугайында Дүрүмнү бадылаар дугайында» доктаалының 1,2 пункттарын күш чок деп санаар.

3. Бо доктаалды «Шын» болгаш «Тувинская правда» солуннарга парлаар.

Тыва Республиканың Чазаның Даргазының бирги оралакчызы С.ТЕН.

Тыва Республиканың Чазаның 2009 чылдың январь 29-та № 27 доктаалы-биле бадылаан

Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга тургузарына деткимче көргүзөр дүүштүрүлгө комитетинин СОСТАВЫ

Дамба-Хуурак А.П. — Тыва Республиканың Чазаның Даргазының оралакчызы, даргазы;

Чаж-оол В.С. — Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга хаара тудар күрүнө албаны агентилелиниң директору, дарганың оралакчызы;

Кюрю У.А. — Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга хаара тудар күрүнө албаны агентилелдин директорунун оралакчызы, харысгалгалыг секретары;

Артына А.К. — Тыва Республиканың экономика сайыдының бирги оралакчызы;

Бурбуча Л.О. — Тыва Республиканың Профвизилелдер федерациязының даргазы (чөпшээржилге-биле);

Васильев В.Г. — Кеземче күүселдезинин федералдыг албанының Тыва Республика талазы-биле эргелелиниң начальнигинин оралакчызы (чөпшээржилге-биле);

Волгина Л.Л. — Кызыл хоорайның мэринин оралакчызы;

Глухов В.Г. — Тыва Республиканың күш-ажыл болгаш социал политика сайыдының бирги оралакчызы;

Даваа У.Т. — Тыва Республиканың сан-хөө сайыдының бирги оралакчызы;

Зубалев В.С. — Тыва Республиканың үлетпүр болгаш энергетика сайыдының оралакчызы;

Көк А.Б. — Тыва Республиканың орук-транспорт комплекзинин болгаш харылзаа сайыдының оралакчызы;

Куулар А.С. — Тыва Республиканың көдээ ажыл-агый болгаш аш-чем сайыдының оралакчызы;

Ли И.Н. — Россия Федерациязының Тыва Республика талазы-биле үндүрүг албанының Федералдыг эргелелиниң удуртукчузунун оралакчызы (чөпшээржилге-биле);

Тыва Республиканың Чазаның 2009 чылдың январь 29-та № 27 доктаалы-биле бадылаан

Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга тургузарына деткимче көргүзөр дүүштүрүлгө комитетинин дугайында ДҮРҮМ

1. Ниити билиглер

1. Бо Дүрүм 1991 чылдың апрель 19-та «Россия Федерациязынга Чурттакчы чонну ажылга хаара тударының дугайында» Россия Федерациязының Хоойлузунга, 2006 чылдың июль 13-те № 1887 УХ-1 «Тыва Республикага Чурттакчы чонну ажылга хаара тударының дугайында» Тыва Республиканың Хоойлузунга дүүштүр ажылдап кылдынган.

2. Тыва Республиканың Чонну ажылга хаара тударына деткимче көргүзөр дүүштүрүлгө комитети (моон ыңай — Дүүштүрүлгө комитети) Тыва Республиканың девискээринге чонну ажылга хаара тударының күрүнө политиказын тодарадырының болгаш боттандыраарының талазы-биле чөпшээржилгелиг шийтпирлерни ажылдап кылыр, чонну ажылга хаара тударының идеп-кейлиг политиказын бүгү талазы-биле деткир болгаш конструктивтиг арганы тодарадыр, ол ышкаш чонну ажылга хаара тударына деткимче айтырыгларының талазы-биле ында кирип турар аңгы-аңгы структу-

раларның ажыл-чорудулгазын таарыштырар болгаш талаларның күженишкенин деткир сорулга-биле тургустунган.

3. Дүүштүрүлгө комитети Тыва Республиканың Чазаның Тыва Республиканың Профвизилелдер федерациязының, Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга хаара тударының күрүнө албаны агентилелдин болгаш чонну ажылга хаара тударының айтырыгларына кирип турар өске-даа со-нуургалдыг күрүнө органның, хөй-ниити каттыжышкынының, төлээлекчилеринден тургустунар.

4. Дүүштүрүлгө комитетин дүүштүрүлгө комитетинин даргазы, а ол чок турда, ооң оралакчызы удуртуп.

5. Дүүштүрүлгө комитетинин кезигүн-нери хүлээп алган шийтпирлерни боттандыраарына, бирги ээлчегде, эвилелдер (каттыжышкынынар) азы оларның хамааржып турары күрүнө органның дамчыштыр долуз-бу-биле деткимче көргүзөр.

6. Дүүштүрүлгө комитети социал эште-

жилгениң принциптеринге хөдөлүр, ында кирип турар талаларның ооң ажылына со-нуургалдарының дең болурун хандырып турар дең эргелиг байдал-биле кирип.

II. Дүүштүрүлгө комитетинин кол сорулгалары

7. Дүүштүрүлгө комитетинин кол сорулгалары болза:

Россия Федерациязының тывыскаан эргелеринин кызыгаарына республиканың девискээринге чонну ажылга хаара тударының адырына концептуалдыг угланыш-кынынарны ажылдап кылыры;

ажыл тып алырына бергедеп турар хамаатыларга, ооң иштинде инвалидтерге Россия Федерациязының, Тыва Республиканың күштүг болуп турар хоойлужулгаларына дүүштүр ажылчын олуттарны квоталарының чурумун болгаш негелдезин өөренип көөр; күш-ажыл рыногунга хамаатыларның туруш байдалын өскерттирге чедирер күүсекчи органның программаларының болгаш шийтпирлеринин төлөвилелдеринин талазы-биле керээлерни чарары;

хамаатыларны массалык-биле ажылдан үндүреринге чедирип бүдүрүлгелерин, организацияларын, адырларын чөпшээр-жилге чок хөдөлүшкенин анализинин болгаш баш удур көрүүшкүнүнүн үндөзүн-ге ажылчыннарны үе-чадалап үндүреринин дугайында күүсекчи эрге-чагырга болгаш тус чер бот-башкарылга органныңче сүмелерни кириер;

ажыл тып алырына бергедеэшкенирге таваржып турар хамаатыларны ажылга хүлээп ап турар бүдүрүлгелерге болгаш организацияларга идиг бээринин механизмдерин ажылдап кылыры;

күш-ажыл рыногун углап-башкарының болгаш ажыл чок чоруктуң түннелинде ко-гарап чоруур хамаатыларның социал-камгала-лының айтырыгларының талазы-биле со-нуургалдыг күрүнө эрге-чагыргаларының күүсекчи органның, профвизилелдеринин, бол-гаш хөй-ниити каттыжышкынының мур-нунда кады демниг хөдөлүшкенин талазы-биле чөпшээржилгелиг шийтпирлерни ажыл-дап кылыры;

ажыл тып алырына бергедеп турар хамаатыларга немелде магадылалды тур-гузар талазы-биле база ажылдан массалык-биле үндүрүүшкүннерни болдуруп турар бүдүрүлгелерин, организацияларын бол-гаш албан черлеринин талазындан күштүг болуп турар социал магадылал хоойлужу-дугаларына немей магадылалдарны тур-гузар талазы-биле Тыва Республиканың күү-секчи эрге-чагырга органныңче болгаш тус чер бот-башкарылга органныңче саналдарны кириери;

ажыл тып алырына бергедеп турар хамаатыларга, ол ышкаш 14-тен 18 хар чедир назылыг хамаатыларны түр ажылга тургу-зарын организаастаарына болгаш акшалан-дырышкынына ажыл берикчилеринин ки-рилгезинин дугайында Тыва Республиканың тус-чер бот-башкарылга органныңче саналдарны кириери;

республикада экономиктиг болгаш социал байдалды барымдаалап ажылга тургу-зарының политиказының мурнады боттан-дырар угланышкынынарны тодарадыр, тала-лар бүрүзүнүн арга-шинээн барымдаалап,

оларны боттандыраар талазы-биле хемчег-лерни тодарадыр;

Социал кады ажылдажылганың (бирги ээлчегде, хоорайларның, кожууннарның болгаш бүдүрүлгелеринин деңнелинге) ки-рижикчилеринин хоойлу езугаар эргелерин хүндүлөп көөрүнүн үндөзүнине дээштиг сис-теманы тургузарының болгаш сайзырадыры-ның эң ажыктыг аргаларын дилеп тыварын боттандыраар;

Ук айтырыглар Дүүштүрүлгө комитетин-ге хамаарышпас болза, социал күш-ажыл ха-маарылгаларын таарыштырар талазы-биле үш таланың комиссиязына чугалажып көөрү-биле айтырыгларны кириеринин дугайында саналдарны өөренип көөрү.

III. Дүүштүрүлгө комитетинин эргелери

8. Дүүштүрүлгө комитетинин эргелери болза:

Тыва Республикага чонну ажылга хаара тударының адырына хамаарылгаларны таарыштыраарының айтырыгларын ажылдап кылырына болгаш чугалажырына кириер;

күштүг болуп турар хоойлужулгаларын болгаш бо Дүрүмнүн эргелеринге дүүштүр чоннуң ажылга тургустунарының дугайында хоойлуларны сагыыр талазы-биле хыналда хүлээлгелерин боттандыраар;

республиканың күш-ажыл рыногунга салдар чедирер республиканың чаңгыс аай программаның акша-хөреңгизин хуваа-рының болгаш чөп ажылгаарының талазы-биле күш-ажыл рыногунда байдалды болгаш Тыва Республиканың чонунун ажылга хаара туттунганын барымдаалап, Тыва Республиканың Чазаның саналдарны кириер, ол ыш-каш чонну ажылга хаара тударын таарыш-тыраары-биле хамаарыштыр тургустунуп кээп турар айтырыглар талазы-биле Тыва Республиканың күүсекчи эрге-чагырга органныңче саналдарны кириер;

чонну ажылга хаара тударының адыры-на ажылдап кылдынган болгаш чөпшээр-жилгелиг шийтпирлерни, сүмелерни болгаш саналдарны ыяап-ла көөрү-биле, күүседир-биле болгаш күүселдезинин дугайында чогуур медээлерни болгаш отчеттарны со-нуургалдыг талаларже чорудуп бээр;

ажыл берикчилеринден Дүүштүрүлгө комитетинин сорулгаларына болгаш эргелерин боттандыраарына чугула медээлерни айтырар болгаш алыр;

дүүштүрүлгө комитетинин хуралына Тыва Республиканың күрүнө эрге-чагырга органның, Тыва Республиканың тус чер бот-башкарылга органның, чонну ажылга хаара тударына хемчеглерни бот-тандырып база оларның ажылын таарыш-тырып турар профвизилелдеринин, хөй-ниити организацияларының болгаш ажыл берик-чилеринин төлээлерин чалаар;

бодунуң ажыл-чорудулгазының дугайында чурттакчы чонга болгаш ажыл берикчи-леринге массалыг информация чөпсектерин дамчыштыр медээлерни бээр.

IV. Дүүштүрүлгө комитетинин ажылы-ның чурumu

9. Дүүштүрүлгө комитетинин ажыл чу-румун болгаш планын Дүүштүрүлгө коми-тетинин хуралдарына көөр болгаш ба-дылаар.

Тыва Республиканың Чазаның 2009 чылдың январь 29-та № 27 доктаалы-биле бадылаан

Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга хаара тудар күрүнө албаны агентилелдин коллегиязының СОСТАВЫ

Чаж-оол В.С. — Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга хаара тудар күрүнө албаны агентилелдин директору, даргазы;

Кюрю У.А. — Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга хаара тудар күрүнө албаны агентилелдин директорунун оралакчызы, дарганың оралакчызы;

Хертек Б.Б. — Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга хаара тудар күрүнө албаны агентилелдин кадр айтырыг-ларының талазы-биле кол специализи, харысгалгалыг секретары;

Артна Ч.В. — Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга хаара тудар күрүнө албаны агентилелдин күш-ажыл рынок анализи, ажылга хаара тударына деткимче профбетелкел болгаш профугланышкын килдизинин даргазы;

Баталова Д.А. — Тыва Республиканың Чурттакчы чонну ажылга хаара тудар күрүнө албаны агентилелдин кадр, эрге-хоойлу хандырылга болгаш контроль килдизинин даргазы;

Глухов В.Г. — Тыва Республиканың күш-ажыл болгаш социал политика сайыдының бирги оралакчызы;

Макал-оол В.С. — Улуг-Хем кожуунун

Чурттакчы чонну ажылга хаара тудар төвүнүн директору;

Нурсат У.М. — Танцы кожуунун Чурт-такчы чонну ажылга хаара тудар төвүнүн чонну ажылга хаара тудар директору;

Ондар Г.С. — Кызыл кожуунун Чурт-такчы чонну ажылга хаара тудар төвүнүн чонну ажылга хаара тудар директору;

Ондар М.Т. — Би-Хем кожуунун Чурт-такчы чонну ажылга хаара тудар төвүнүн чонну ажылга хаара тудар директору;

Ондар Р.М. — Тыва Республиканың Чурт-такчы чонну ажылга хаара тудар күрүнө албаны агентилелдин башкарылганын автомат-чыткан системалар болгаш административтиг ажыл-агый килдизинин даргазы;

Оюн Л.Д. — Тыва Республиканың Чурт-такчы чонну ажылга хаара тудар күрүнө албаны агентилелдин сан-хөө бухгалтер килдизинин даргазы;

Сергеева Г.А. — Кызыл хоорайның Чурт-такчы чонну ажылга хаара тудар төвүнүн директору;

Эртин О.Д. — Каа-Хем кожуунун Чурт-такчы чонну ажылга хаара тудар төвүнүн директору.

Шуй ортумак школазының 70 чылынга

ТӨӨГҮЗҮ ОНЗАГАЙ

Бай-Тайга кожуннун Шуй ортумак школазы тургустунганындан бээр 70 чыл бооп турар. Бо юбилейни эрттирер дээш школаның башкылары болгаш ооң хей чылдарда доозукчулары белеткенип турар.

Улуг байырлал — чүгле башкыларның болгаш өөреникчилериниң эвес, а бүгү Шуй суурнун чурттакчыларының байырлалы, чүге дизе оларның хей кезини школаның эргинин артап, ооң ханаларына кайгамчыктыг утундурбас аныячалыгы чылдарын эрттирген дизе, чактырыг болбас.

Амгы үеде школада ажылдап турар башкылар, өөреникчилер эртен үеке база хая көрнүрү чугула, чүге дизе “Бурунгаар базарда — хая көрүн” деп чугаада ужура бар.

1932 чылда тыва бижик тургустунган соонда, Шуй сумузуна школа чок-даа болза, Чаңгыс-Терекке, Сарыг-Белге, Бавыдайга, Шуй иштинге чайлаг школаларына болгаш аалдарга бижик өөреникчилерни бөлгүмнөр ажыттыгылаан. Аңаа бир-ийи ай өөреник черлерни кышкы үеде өглер тип алгаш, организастан турган. Чайлаг школаларына Кызылдан сургакчылап келген башкылар өөреникчилерни корудуп турган. Бавыдайга, Шуй иштинге Байкара Шөжүлбеевна Долчамаа, Чаңгыс-Терекке Всеволод Лама-Сурунович Тас-оол, Сарыг-Белге Бүрбүчүл башкы ажылдап турганнар.

1937 чылда Сарыг-Белге ийи

өрээл бажыңга кышкы үеде назыхар барымдаалавайн өөреникчилерниң үнденини салган. Ооң соонда ол бажыңны 1939 чылда көжүргөш, Шуйга эге чаданың школазын ажыткан. Бо школага эң баштай Шуй болгаш Эрги-Барлык сумуларындан өөреникчилерни чыгаш, Күргек Сегбеевич Күжүгет башкылап эгелзэн. Өөреникчилерниң ада-иелери оларны элчежиң чөмгөрип, одаар ыяш-дажын белеткеп берип турганнар. Саваң тырып каан матрац, сыртыкка удуур турганнар. Удуур өрээлге демир суугу, бөдүүн стол салып каан, ыяш топчан оруннарлыг, клазыңга самбыра, кожуп каан сандай-скамейкалар бар, ол-ла. Мындыг байдалга Ак-оол Ооржак, Оручай Ак-оол, Самдан Чошмакович, Донгак Чамый-оол, Сорук Хертек, Оржумаа Салчак, Санчай-оол Хертек олар өөреник чорааннар.

1940 чылда Би-Хем чурттуг Макара Байкара ажылдап келген, ооң өөреникчилери Калдарбай Чымы, Өлчей Кара-Донгак, Шөрде Күдерек, Чиндол Донгак, Барба Кара-Донгак, Балчыр Саая, Дадар-оол Куулар суглар болган. 1941 чылда Серээ Хертек башкы ажылдап келген, ооң өөреникчилери Чогуур Донгак, Хирлиг-оол Кара-Донгак,

Доржу Бичи-Уруг, Сүге Омустаан. 1942 чылдан эгелеп Байыскылаң башкы болгаш Шекпээрге ажылдап турган Салчак Бадыевич Майны башкылар ажылдап эгелзэннер. Школа 50 хире өөреникчилерлиг турган. Олар орус дыл өөренимнел турганнар.

1947 чылдан эгелеп школага орус башкылар Россияның хей-хей хоорайларындан кээп ажылдап турганнар. Ол үеде бир дугаар келген башкыны Радыгин дээр. Оон эгелзэш 1980 чылга чедир Шуй школазынга 60 ажыг орус башкылар ажылдааны төөгүде арткан. Орус дылга шыырак болганындан эртем-билигн хей-хей кижилер чедип алганнар. Доозукчуларының иштинден 230 ажыг өөреникчи башкы эртемнел чедип алган, хей дээди, ортумак эртемнел эмчилер, көдээ ажыл-агый специалистери ажылдап чоруурлар.

1952-1953 өөренилге чылында школага өөреникчи 7 чыл апарган. Ол чылын дыка хей орус башкылар келген, математика, орус дыл, биология, география эртемнел өөренип эгелзэн. Директорунга Ленинград университетинин доозукчуу Алексей Канчырович Делгер-оол томуйлаткан, сөөлүнде ол эртем-шинчилел институтунун эртем ажылдакчысы чораан. 7 чыл школазының доозукчулары Доржу Адыг-оол, Өшкү-Саар Хертек, Шыырап-оол Хертек, Дака Донгак, Маадыр Ооржак, Бичи-Уруг Юр-

баевна, Сергей Сарыгович Кандиван, Даваа-Серен, Палан-оол Дамчий олар болганнар.

1956 чылдан эгелеп Шуй школазы ортумак школа апарган. Бирги доозукчулары Полина Хертек, Марат-оол Ооржак, Чайдак Чүлдүм-оол, Эрек Шыырап, Чойган Балда-ооловна, Эвит Сарыгбай болган, директору Таисья Санчаевна Тюлюш турган.

Школага ажылдап чораан башкыларның аразында ат-сурагыг улус хей: Арыя Араптановна Алдын-оол — ССРЭ-ниң Улустун башкысы, Комбу Дагыевич — Улус өөренилгезинин тергини, Дойтан Анандиевна — Тыва АССР-ниң алдарлыг башкысы, Салчак Бадыевич Майны — РСФСР-ниң алдарлыг башкысы, Молдурга Бышкакович Салчак, Хеймер-оол Мынмырович Саая, Борис Салчакович Чамбыт, композитор.

Шуй суур салым-чаяанныг ажыл-төлдери-биле база байлак. Оларның аразында композитор Алексей Чыргал-оолду, Хүреш-оол Дамбаны бүгү Тыва билер. ТАР Ордениниң эдилекчилери Надын-Хөө Хертек, Бодаган Хертек, Ленин ордениниң эдилекчизи Калдар-оол Данзырык, ССРЭ-ниң Дээди Советинин депутаттары чораан Шыдыраа Кочаа, Алексей Дада,

Тываның бирги Камбы-ламазы Аганак Хертек, сайыттап чораан Даржаа Лопсанович, Дугар-оол Шожал-Даржаевич, эртем ажылдакчысы Василий Савырович, университет башкылары Валентина Дамба, Ольга Кандиван, колхоз даргазы чораан Кудурукпай Чүдеевич, совхоз директору Өлчей Кара-Донгак, шажын-чүдүлге талазы-биле улуг эртемнел лама чораан Савыр Салчак, Адыг-оол Сүрүн, Седен-Дамбаа, Көк оларның күрүнег киирген үлүг-хуузу улуг.

Амгы үеде школаның башкылар коллектив өөренилге-кижидилгениң чаа арга-хевирлерин дилеп, чогадыкчы езу-биле ажылдап турар. Өөреникчилериниң школаның эртен оруунче хая көрнүп, чылдар аайы-биле доозукчуларының, ажылдап чораан башкыларның дугайында сактышкыннары чыгып, бижиң турар. Школаның төөгү-шинчилел музейинде эвээш эвес материалдар чыгдыган.

1981 чылда школада 739 өөреникчи өөренип турган, амгы үеде школада 53 башкы бар, 353 өөреникчи өөренип турар. Оларның били быжыг, бедик болуп турары-биле чылдан чылче Россияның болгаш Тываның янзы-бүрү өөренилге черлеринче кирип турар доозукчуларының саны көвүдөп турар.

Семен ХЕРТЕК.

КУШ-АЖЫЛЫМНЫҢ
УЗУН ОРУУ ООН ЭГЕЛЗЭЭН

Шуй школазының тургустунганындан бээр 70 чыл болур деп школа байырлалынче чалалга алдым. Бай-Тайга кожуннун Шуй школазынга 17 харлыг тургаш, 1945 чылда ажылдап турганымны сактып келдим. Кожуннун өөренилге чериниң кадрлар килдизи мени Шуй школазынга ажылдаары-биле чоруткан.

Тээлиден Шуйга чедир чадаг кылаштап четкен мен. 3 дугаар класс башкылап турдум. Директорувус Салчак Чамды башкы турду. Хертек Серээ, Майны башкы, Дойтаң, Комбу башкылар-биле кады ажылдап турдувус. Школавыс кара суг чоогунга турган. Мен интернатка Киимчик Баавыл деп өөреникчи-биле бир өрээлге чурттап турдувус. Иштинде тараа саваңны суп каан матрацтарлыг, сыртык-хаптарлыг ыяш топчан оруннарлыг турдувус. Өөреникчилерниң ада-иелери элчеглевишаан, уругларын аыш-чем-биле хандырып, чөмгөрип турганнар.

“Мурнакчы” колхоз ынчан чаа тургустунган турган, тудуг ажылы дыка дүрген хөгжүп, тайгадан аытар-биле ыяштар сөөртүп, бажыңнарны хей кижилер тудуп, суурнун чаа сайзырап, хөгжүп эгелеп турганын көргөн мен. Өөреникчилер ол үеде чурумнуг, өөренилгезинге аажок кызымак турган. Аалдарынче чана бергеш, кичээлдерин үзбээр, дургуннаар-даа өөреникчилер турду, оларны өөреникчилерим эдиртип алгаш, сүрүп эккеп-даа өөренип чордум. Шуйда өөреникчилеримден Киимчикти, Кара-Сал Дакты, Кочаа Шыдырааны, Тиртыктын дунмазы Маажыкты сактыр-дыр мен.

Кызыдың №2 дугаар школазынга Шуйдан келген Аян Чошмак деп бичини оол мээң клазымга өөренип келген, сөөлүнде ол Москва-ның чурулга талазы-биле университетти дооскан, ооң дунмазы Борбаанай Чошмак Москвага партияның XXVII съездизинге Тывадан үш эжи-биле танцылааш келдилер, ам ол Тываның Дээди судунда ажылдап турар. Бо салым-чаяанныг уругларның кырган-ачазы Демир Чошмак башкыны база Шуйга өөренип турганымны база сактырдыр мен, ол база эки өөреникчиси турду.

Шуй школазы 70 чылдар дургунда чеже хире өөреникчилерни доостуруп, эртем-билигге чедирип, амыдыралче үдээнин кижини санап четпес. Оларның аразындан чуртунга, күрүнезинге, чонунга ат-алдарлыг, хүндүткелдиг кижилер база хей. Олар чуртувустун хөгжүлдезинге, сайзыралына улуг үлүг-хуузу кириштирип чорааннар.

Күш-ажылымны Шуй школазындан эгелзэш, аныяк салгалды өөренип болгаш кижизидериниң херээңге барык 60 ажыг чылдарның дургунда ажылдап келдим. Тывада ССРЭ-ниң баштайгы Улустун башкысы атты алдым. Ам-даа ажылдап, методиктиг номнар белеткеп, бичини уругларны школаже белеткеп, кады кошак бичини уруглар-биле база ажылдап, эге класстарга ажыглаар элзэн каш методиктиг ажылдарны парладып үндүрдүм. “Аныяк башкыларга” деп ам база бир номну белеткеп алдым. Ынчангаш ол номнарны ажыл-ишке ажыглаарын аныяк башкыларга сүмелээр-дир мен.

Кандыг-даа кижиниң амыдыралына эртем-билиг эргежок чугула, ооң эгезин школага башкылар, эң ылаңгыя эге класс башкылары, салыр. Ынчангаш башкы кижини бүрүзү өөреникчилеринге бүгү талазы-биле үлегер болуру, ооң бодун канчаар алдынып чоруундан кончуг хамааржыр. “Башкы кижини доктаамал өөреним болза, ол кажан-даа езулуг башкы бооп шыдаас” дээн шылгарангай орус педагогтун сөстөрүн сактып чоруун, ылаңгыя чогадыкчы ажылдаарын кол сорулга кылдыр салырын, өөреникчилери эртем-билигке сундулуг болурун деткип, тускайлаң угаазылалга, медресеге өөренип ажылдаарын, ам-даа улуг-улуг чедишкыннерлиг болурун ажылдап чораан школамның башкыларына күзээр-дир мен.

Арыя АЛДЫН-ООЛ,
ССРЭ-ниң Улустун башкысы,
РСФСР-ниң алдарлыг башкысы, методист.

Баштайгы бийир шенелдези

Мээң школам

Мээң школам бичини-даа бол, Билбес-тутпас чүвези чок. Өөреникчилерниң шуптузун Амыдыралче үдээ.

Школага өөреникчилер Шупту улуг эртемнеллиг. Ындыг-даа бол, бистиң школа Ыдык хевээр мөңгө арткан. Эң-не баштай бичини чаштар Эжиин ажып, баштай киргеш, Эртем-билиг чедип алган Мээң школам, ынак школам.

Удавас ам школамның Чеден чылдаан ою болур. Ынчангаш мен школамга Изиг байыр сөңнөп тур мен, Чалбырааштыг изиг байыр! Солангы ИРГИТ, 8 «б» класс.

Школачы хөглүг чаштар

Парталарга олуруптарга, Башкылары өөренип каар.

Самбырага үнүп келгеш, Санап, бижиң, номчуп турар.

Кыдырааштар, номнарынга Кымдан артык камныг улус. Дашты, иштин хирлендирбейн, Даштап алыр силиг улус.

Класстарда эди-севин Кылайтыр чуп, аштап алыр. Арыг-шевер сагып турар Ажы-төлдөр, эрестер-дир.

Өөрү-биле эпиг-демниг, Өөренилгээ кызымактар. Эртем-номга сонугалдыг, Эрес-кежээ, хөглүг чаштар.

Тыва езу-чаңчылдарны Дыңнап алгаш, сагып чоруур. Келир өйде чуртувустун Кежик-чолдуг ээлери бис. Чаяна ДОНГАК, 8 «б» класс.

ЧОРГААРЛАНЫР БИС

Мээң школам 1939 чылда тургустунган. Школада 47 башкы ажылдап, 367 өөреникчи өөренип турар. Школамда 8 өөренилге кабинеттери бар: химия, физика, биология, математика, орус дыл, тыва дыл, башкыларның болгаш директорнун өрээлдери.

Школаның чанында бичини кара суг база агып чыдар. Ооң чанында «Доозукчулар аллеясы» деп бичини садчыгаш бар. Ында шивилер, хадычыгаштар болгаш оон-даа хей ногаан бүрүлүг үнүштер өзүп турар.

База бир онзагай чүүлү херимни иштинде тураскаал бар. Ында Тывавыстың адын мөңгөжиткен дайынчыларының аттарын тодаргайлап, долузу-биле бижээ. Оларга чоргаарланып чоруур бис.

Школавыстың амгы үеде эң шыырак дээн тергиннерин таныштырып бижиң. Школавыстың адын камгалап чоруур мөгелеривис Белек Байыр (11 кл.), Аян Будуй-оол (11 кл.), Аяс Монгуш (10 кл.), Чаян Хертек (10 кл.), Аяс Уртунай (9 кл.), Марьян Байыр (9 кл.) дээш, оон-даа өскелер хей. Хол бөмбүү, бут бөмбүү, баскетболга-даа ойнаар оолдар, уругларывыс бар. Айлаң-куш дег хоюг үнүг, хамнаарак дег ыргагылаар, сыгыртыр-даа, хөмейлээр-даа оолдарывыс база бар болгай.

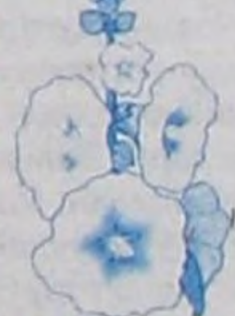
База бир онзагай чүүл — школавыстың иштинден президентини болгаш сайыптарны сонгуп алган бис.

Сайлык ДОНГАК, 11 «б» класстың өөреникчизи.

Төрүттүнген хунуңер-биле!

Бистиң эргим, ынак ававыс Хензина Чымчак-ооловна САТТЫН май 21-де төрүттүнген хуну. Ол Чөөн-Хемчик кожуунун Хайыракан сумуунда хундүлүг дыштанылгада олураар. Ававыс ажил-ишчи, хундүлээчел, чонунга дузааргак, биче сеткилдиг кижиге. Ол 4 ажы-төлүн кижизидип, амыдыралчы кылдыр өөредип каанынга өөрүп четтирдивис.

Алды уйнуктарының ынак кырган-авазы. Төрүттүнген хунун таварыштыр аас-кежикти, өөрүшкүнү, каң дег кадыкшылды күзө-вишаан, дараазында одуругларны бараалгаттывыс.

Ажы-толге ынакшылың
Арыг, чаагай сеткилинде.
Өртемчейге сеңээ деңизээр
Өске кижиге тыппас-тыр бис.

Хундүткел-биле,
уруглары, күдээлери, уйнуктары.

Тываның Күрүнениң «Хундүлелдин демдээ» орденниг Виктор Көк-оол аттыг хөгжүм-шии театрының

73-кү сезонунуң хаашкыны!

«Шупту чаа чүүлү — аныктарга» деп акция!
Сезонунуң шупту чаа шиинери чиигелделиг!

Май 23, 24-те 17.00 шакта — С. Мрожек «Далайда серенада»
ПРЕМЬЕРА!

Май 25-те 18.00 шакта — К. Гольдони «Деңгерлерниң айбычызы»
Май 26-да 18.00 шакта — А. Ооржак, Х. Шириин-оол «Эгил, эжим,
эгил!» Игил чылынга тураскааткан.

Май 27-де 18.00 шакта — Ю. Мафунэ «Кырзалар»
Май 28, 29-та 18.00 шакта — Э. Мижит «Күлтегин»

Май 30-де 16.00 шакта — «Өөрүшкүм, уяралым — шиинерим»
РФ-тин алдарлыг артизи, ТР-нин Улустун артизи Алексей Ооржактын
чогаадыкчы кезээзи.

Тыва дылда шиинер орус дылче очулгалыг. Хөйүнүң чагыгларын
хүлээп ап турар. Шинже 15 билетти хары угда чагыдарга немелде
халас олутту бээр. Школачыларга, студентилерге, пенсионерлерге,
шериг албанның улуска (шынзылгазын көргүзүрге) 30 хуу
чиигелдени кылып турар. Театрның кассазы 9.00 шактан 18.00
шакка чедир, дүштеки чапсар болгаш дыштаныр хун чок ажилдап
турар. Чагыглар болгаш өске-даа айтырыглар 2-11-41 деп телефон
дамчыштыр.

КОНКУРСТУ чарлап тур бис

Чогаадыкчы лаборатория «Зов» Бүгү-делегейниң уруглар хунунге
уткуштур кадыкшылы кызыгаарлаттыг уругларның аразынга
«Делегей — уругларның караа-биле» деп уран чүүл
ажылдарының республика конкурсуна чарлап тур.

Конкурскка 6 хардан 18 харга чедир уруглар киржиң болур.
Ажылдар 2009 чылдың дургузунда кылдыгача чаа болур ужурулг.
Кандыг-даа техниктиг арга-биле күүсеткен уран чурулганы, графиктиг
ажылдарны, уран чүүлдүн аппликациязын кирип болур (А-4, А-3
саазын хемчээлдиг 3-тен эвээш эвес санныг ажылдар, артынга анкета
медээлерин бижиң каар).

Делгелгениң ажыдышкыны 2009 чылдың май 29-та 12 шакта
Кызыл хоорайга күрүне филармониязынга болур. Отчеттүг концерт
база аңаа болур, кирери халас.

Конкурскка киржир ажылдарны май 27-ге чедир дараазында
адреске хүлээп алыр:

667000, Кызыл хоорай, Красноармейская кудумчузу, 100,
каб. № 82, 95. Тайылбыр алыр тел: 2-37-21.

Бодаалдар дизиң

Кижини өскерттир деп бодаза, ооң кырган-авазындан
эгелээр.

Гюго.

Кижиниң аажы-чаңы кандыгыл, салым-чолу ындыг.
Честерфилд.

ДЫҢНАДЫГ

Барыын-Хемчик кожуунунуң чагыргазы Барыын-Хемчик кожуунунуң
девискээринде чер участогунга аренда керээзин чарарынга эргени
садарының талазы-биле чер участогун берип турар.

Садыглажылганың чүүлү: кадастрлыг номери 17:02:1122008:0001
көдээ ажил-агый угланышкынын мал одарынга ажыглаарынга нити
шөлү 2072137 дөрбелчин метр Барыын-Хемчик кожуунунуң Хөндөлөн
сумуунун Алаш деп черде №1 чер участогу.

Садыглажылганың организатору: Барыын-Хемчик кожуунунуң
чагыргазы, Кызыл-Мажалык суур, Чадамба кудумчузу, бажың 20.

Эрттирер чери: Аукцион 2009 чылдың июнь 19-та 14.00 шакта
кожуунунуң чагырга бажыңыга болур. Чагыгларны ажил хуннеринде
болгаш шактарында 2009 чылдың июнь 15-ке чедир хүлээп алыр.

Күш чок деп санаар

Чеди-Хөл кожуунунуң Хову-
Аксы суурнуң Юбилейный кудум-
чузунуң 3 дугаарлыг бажыңының
10-гу квартиразынга 2009 чылдың
февраль 14-те болган өртке Таң-
ды кожуунунуң Элегес ортумак
школазының дараазында доо-
зукчуларынга тывысканы аттес-
таттарның өрттенип калганы-биле
оларны күш чок деп санаар:

Нелли Байыр-ооловна Сан-
дакпан — 1986 чылда тывыскан;

Саяна Байыр-ооловна Сан-
дакпан — долу эвес ортумак
школаны доосканының дугайын-
да аттестат (8 кл.) 1986 чылда ты-
выскан;

Роза Байыр-ооловна Сан-
дакпан — 1991 чылда тывыскан;

Светлана Байыр-ооловна
Сандакпан — 1994 чылда ты-
выскан;

Чодураа Байыр-ооловна
Сандакпан — 1999 чылда тывыс-
кан;

Айна Чингисовна Сандак-
панга Чеди-Хөл кожуунунуң Хову-
Аксы ортумак школазы 1997
чылда тывыскан.

Чөөн-Хемчик кожуунунуң
Хайыракан ортумак школазының
Начын Даш-оолович Сатка 2005
чылдың июнь 13-те тывысканы Б
3803150 дугаарлыг аттестаттын
читкенин барымдаалааш, ону
күш чок деп санаар.

Маңнай-оол Дендип-оолович ОЮН

Күш-ажылдың хоочуну, Рос-
сияның Журналистер эвиле-
линиң кежигүнү, «Шын» солунга
хөй чылдарда килдис эрге-
лекчизинге, секретариатка
ажылдап чораан хоочун жур-
налист Маңнай-оол Дендип-
оолович Оюн аар аарааш, май
16-да мөчээ.

М. Д. Оюн Таңды кожуунуң
Көк-Булуң Межегей сумуунга
өг-бүлениң 4-кү огулу болуп төрүт-
түнген. Бай-Хаак школазын
дооскаш, башкы училищезин
эки өөредилгелиг дооскаш,
Барыын-Хемчик кожуунунуң
Аянгаты школазынга эге
класстар башкылап тура,
амыдыралының аайы-биле
Кызыл хоорайга кээп, 1965
чылдан эгелеп «Шын» солунга
ажылдай берген. Журналист
кижиниң амыр эвес ажил-

ижинге ол чаңчыгып, республи-
каның социал хөгжүлдизинге
бодунуң үлүүн кирип, эки ажил-
дыг журналистерниң санынга
кирип чораан хоочунувус.
Бодунуң ажил-ижинге үре-
түннелдиг, ак сеткилдиг болуп,
аныктарны солун ажылының
берге болгаш харысалгалыг
ижинге өөредип чораан дагды-
ныкчы.

Маңнай-оол Дендип-оолович
Оюн бистиң «Шын» солунга 1998
чылга чедир ажилдааш, хун-
дүлүг дыштанылгаже үнген. Ол
— өг-бүлениң шынчы эжи,
төрөлзек, биче сеткилдиг, эш-
өөрүнүң бүзүрелдиг коллегазы.

Журналист эживистин, даг-
дыныкчывыстың ады бистиң
сагыш-сеткиливиске кадага-
латтынып артар.

«Шын» солунуң коллективи.

БАЖЫҢ САДЫП ТУР БИС

Кызыл хоорайның Спутник суурнуң 1-ги линияда 8 дугаарлыг
бажыңның 2-ги квартиразын садып тур бис. Өртээ 1 млн. 800 муң рубль,
(ипотека база болур).

Харылзажыр телефону: 5-94-86, сот: 89133458707.

Тыва Республиканың Арга-арыг агентилели аукционнуң түңнелиниң дугайында дыңнадып тур

Ажыл-чорудулганы боттандыраар арга-арыг участогунга аренда
керээзин чарарынга эргени садарының талазы-биле 2009 чылдың
май 7-де №3 аукционнуң түңнелиниң дугайында Отчет

1. Арга-арыг участогунга аренда керээзин чара-
рынга эргени садарының талазы-биле арга-арыг
аукционун эрттирер чурумга дүүштүр азы Тыва Рес-
публиканың Арга-арыг ажил-агый агентилелиниң 2008
чылдың август 1-де № 38 дужаалыга, Тыва Респу-
бликаның Арга-арыг ажил-агый агентилелиниң 2009
чылдың февраль 26-да № 26 дужаалыга үндезилеп,
арга-арыг участогунга аренда керээзин чарарынга
эргени садарының талазы-биле аукционну 2009 чылдың
май 7-де эрттирген (моон сонгаар-аукцион).

2. Аукционну 2009 чылдың май 7-де 14.00 шакта

эглээн (тус черниң шагы-биле) болгаш 14.10 шакта
дооскан.

3. Аукционнуң организатору (Тыва Республиканың
Арга-арыг ажил-агый агентилели) аукцион комис-
сиязының хуралын эрттирерде аудио-бижидилгени
чоруткан.

4. Арга-арыг участогунга аренда керээзин чарар
эргени садарының талазы-биле 2009 чылдың май 7-ге
№3-ар/09 аукционга келген чагыглар протоколунга
үндезилеп, аукцион комиссиязы дараазында аукцион
чүүлдериниң талазы-биле аукцион эртпээн деп санаан:

А/ч №	Арга-арыг участогунуң кадастр дугаары	Турар чери		Квартал- дың/үскен черинин дугаары	Шөлү, (га)	Ажыл-чорудулга чөпшээрээн хе- вири	Эге өртээ (руб.)
		Арга- арыг а/ч	Участоктун арга-арыг- ның а/ч				
1.	17:04:4000001:226	«Каа-Хем- ниң» КБ	Сизимниң	163/41	0,41	Ажыл-чорудулга- ны боттандыра- рынга	927,73
2.	17:04:4000001:228	«Каа-Хем- ниң» КБ	Сизимниң	830/39	1,0	Ажыл-чорудулга- ны боттандыра- рынга	2262,83

Чагыгларны бээриниң хуусаазы төнгүжеге чедир
аукционга садары-биле салган аукцион чүүлүн садып
алыр күзелдиг «Саян-М» кызыгаарлаттыг
харысалгалыг эштежилгениң директору Владимир
Николаевич Михеевтиң адындан чаңгыс чагыг кирген.

6. Аукционга келген аукцион киржикчизи — «Саян-
М» кызыгаарлаттыг харысалгалыг эштежилгениң
директору (моон сонгаар аукционнуң чаңгыс кир-
жикчизи) арга-арыг участогун хөлезилээриниң ке-
рээзин чарарынга эргени садарының талазы-биле
аукционнуң дүрүмнери-биле танышкан. Садыглаш-
кынга киржир күзелдиг аукционнуң чаңгыс киржик-
чизинде №1 болгаш №2 аукцион чүүлдериниң талазы-
биле ооң баш удур төлевириниң түнүн төлээнин
бадыткап турар документилерни алган. Баш удур
төлевирни төлээниниң дугайында медээни аукционга
киржириниң чагыгларын хүлээп алган 2009 чылдың

май 4-те протоколда айткан.

7. Аукционнуң чаңгыс киржикчизи аукцион эрткен
соонда 10 хонуктан орай эвесе аукцион единицаның
эге өртээниң талазы-биле (аренда төлевириниң эге
хемчээли) №1 болгаш №2 аукцион единицаның та-
лазы-биле арга-арыг участогунуң арендазының
керээзин аукционнуң организатору-биле (Тыва Рес-
публиканың Арга-арыг агентилели) чарып алыр.

8. Аукционнуң чаңгыс киржикчизи Тыва Республика
талазы-биле Федералдыг бүрүткел албанының
девискээр эргелелинге №1 болгаш №2 аукцион еди-
ницаның садарынга салган арга-арыг участогунга
аренда керээзиниң бүрүткелиниң соонда ажил-
чорудулганы боттандырып болур болгаш күрүне
экспертизазының таарымчалыг түңнели-биле арга-
арыгны шингээдиң алып төлевилелди аукционнуң
организаторунга кирир.

ШЫН

Индекс 667000.
Кызыл хоорай,
Красноармейская, 100.

ТУРГУЗУКЧУЗУ: Тыва Республиканың Чазаа.

Кол редактор С.С.МОНГУШ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ ТЕЛЕФОННАРЫ: Кол редактор — 2-01-35,
редакторнуң оралакчызы — 2-19-87, тел: факс (394-22) 2-17-94, бух-
галтерия — 2-17-91. e-mail: shyn@tuva.ru

КИЛДИСТЕР: нийтирил-политиктиг килдис — 2-18-10, культура,
өөредилге — 2-03-88, чагаа — 2-17-09, көдээ ажил-агый, очулга —
2-03-87, үлетпүр — 2-40-77. Солун келбейн барганда, 3-14-94
телефонче долгаар.

Неделяда үш катап үнер. Хемчээли парлаан 2 ама.
Тираж 9380. Чагыг 53. Номерни парлагаже дужаганы: график
езугаар — 21.00, херек кырында — 20.00.

АГАР САНЫВЫС: № 40703810400000010000 Б ОАО Банк «Тувакредит»,
Кызыл ИНН — 1701008465; корр сч 30101810600000000729 БИК 049304729.

Россия Федерациязының Парлаага, телерадио-дамчыдылга болгаш массалыг
коммуникациялар херектериниң талазы-биле яамызының Ортаагы Сибирьде
регионар аразының девискээр эргелели «Шын» солуну 2004 чылдың май 14-те
эде бүрүткээн.

Херечилелдин дугаары — ПИ № 16-0510. Индекс 11530, 31730.
ТР-ниң «Тываполиграф» Күрүнениң унитарлыг бүдүрүлгезинге парлаан.
(Кызыл, Шетинкин-Кравченко, 1).

Солунда парлааттыг материалдарның авторларының бодаалдары
редакцияның туружу-биле дүүшпейн барып болур. Айтылган саннары болгаш
өске-даа фактылары, дыңнадылары дээш авторлар боттары харыылаар.